
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

להיות יהודי בשואה: שאלות יסוד בכתובת ההיסטוריה של היהודים
בתקופת השואה - 13866

תאריך עדכון אחרון 02-09-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר עמוס גולדברג

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: amos.goldberg@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שני 12:15-13:30

מורי הקורס:
ד"ר עמוס גולדברג

תאור כללי של הקורס:

השואה היא אחד האירועים הנחקרים ביותר בהיסטוריה האנושית אם לא הנחקר שבהם. היסטוריה זו שממשיכה להכתב מאז המלחמה עצמה, התגוונה והלכה במהלך השנים והיא כוללת ענפים רבים. חלק ניכר מהיסטוריה זו עוסק במבצעים. חלקים אחרים עוסקים במעורבותם של עמים אחרים בשואה. אולם ענף מרכזי ושלם בהיסטוריה זו עוסק בתולדות היהודים בתקופה הנאצית. ענף זה אינו מנותק משאר ענפי חקר השואה אולם יש לו מוקדים תימתיים משלו, פרספקטיבות משלו, מסגרת מתודולוגית משלו, ומסורות היסטוריוגרפיות להן הוא מחויב. ויכוחים עזים ליוו את כתיבת ההיסטוריה של היהודים בשואה מראשיתה כבר בימי המלחמה ומיד לאחריה. הסמינר יעסוק בכמה מהדיונים והוויכוחים העכשוויים וינסה לבחון אותם בהקשרן של מגמות היסטוריוגרפיות רחבות. הקורס יתמקד בשלושה נושאים מרכזיים: א. היהודים כסוכנים היסטוריים פעילים בתקופת השואה. ב. מגמות של רצף וקטיעה בהיסטוריה היהודית אל מול השואה ג. ההיסטוריה של היהודים בשואה אל מול מגמות בהיסטוריה עולמית

מטרות הקורס:

במהלך הקורס יתודעו התלמידים למחלוקות ההיסטוריוגרפיות העיקריות שמעסיקות את חקר היהודים בתקופת השואה

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להבין את המגמות העכשוויות בהיסטוריוגרפיה של השואה ואת שורשיהן התיאורטיים וההיסטוריים

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: סמינר

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

להיות יהודי בשואה: שאלות יסוד בכתבת ההיסטוריה של היהודים בתקופת השואה (13866)

סמינר 2 נ"ז, תואר שני, סמסטר א
ד"ר עמוס גולדברג, החוג להיסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו,
יום שני 10:30 - 12:00
שעות קבלה: יום שני 12:15 - 15:30 חדר 311 במכון ליהדות זמננו (בתיאום מראש
(amos.goldberg@mail.huji.ac.il)

השואה היא אחד האירועים הנחקרים ביותר בהיסטוריה האנושית אם לא הנחקר שבהם. היסטוריה זו שממשיכה להכתב מאז המלחמה עצמה, התגוונה והלכה במהלך השנים והיא כוללת ענפים רבים. חלק ניכר מהיסטוריה זו עוסק במבצעים. חלקים אחרים עוסקים במעורבותם של עמים אחרים בשואה. אולם ענף מרכזי ושלם בהיסטוריה זו עוסק בתולדות היהודים בתקופה הנאצית. ענף זה אינו מנותק משאר ענפי חקר השואה אולם יש לו מוקדים תימתיים משלו, פרספקטיבות משלו, מסגרת מתודולוגית משלו, ומסורות היסטוריוגרפיות להן הוא מחויב. ויכוחים עזים ליוו את כתיבת ההיסטוריה של היהודים בשואה מראשיתה כבר בימי המלחמה ומיד לאחריה. הסמינר יעסוק בכמה מהדיונים והוויכוחים העכשוויים וינסה לבחון אותם בהקשרן של מגמות היסטוריוגרפיות רחבות. הקורס יתמקד בשלושה נושאים מרכזיים: א. היהודים כסוכנים היסטוריים פעילים בתקופת השואה. ב. מגמות של רצף וקטיעה בהיסטוריה היהודית אל מול השואה ג. ההיסטוריה של היהודים בשואה אל מול מגמות בהיסטוריה עולמית

חובות הסמינר:

נוכחות חובה (אין בדיקת שמות אך מצופה מכולם לעשות מאמץ להיות נוכחים בכל השיעורים)
תגובה שבועית לחומר הקריאה באתר הקורס במודל
מטלת סיכום: מבחן בית
יש אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית

שיעור 1: 23.10.2017

נקודת מוצא

עמוס פונקנשטיין, 'תולדות ישראל בין החוחים: ההיסטוריה למול דיסציפלינות אחרות', ציון, ס"ג (תשנ"ה), עמ' 335-347.

מתוך: הרב קלמן קלמיש שפירא (הרבי מפיאסצ'נה), אש קודש ירושלים (יד ושם), תשל"ט (תש"כ).
מתוך: יוסף זלקוביץ, בימים הנוראים ההם, ירושלים: יד ושם, תשנ"ה

חלק I: "Agency"

שיעור 2: 30.10.2017

לכתוב היסטוריה או לכתוב טראומה?

יהודה באואר, הרהורים על השואה, ירושלים: יד ושם, תשס"ח.
עמוס גולדברג, טראומה בגוף ראשון: כתיבת יומנים בתקופת השואה, אור יהודה: כנרת זמורה ביתן, 2012, עמ' 104-130.

שיעור 3: 6.11.2017

Choiceless Choices?

Lawrence L. Langer, *Versions of Survival: The Holocaust and the Human Spirit*
Albany: State University of New York Press, 1982

כריסטופר בראונינג, זיכרון של הישרדות, ירושלים: יד ושם, 2011
חנה ארנדט, אייכמן בירושלים: דו"ח על הבנאליות של הרוע, תל אביב: בבל, 2000.

שיעור 4: 13.11.2017

"משתפי פעולה"

השיעור ילומד על ידי ד"ר רבקה ברוט

שיעור 5: 20.11.2017

היסטוריה פמניסטית של השואה

Zoe Waxman, *Women in the Holocaust: A Feminist History*, Oxford: Oxford University Press, 2011.

חלק II: היסטוריה של השואה והיסטוריה יהודית
שיעור 6: 27.11.2017
אנטישמיות

David Engel, "Away from a definition of antisemitism : an essay in the semantics of historical description", in Jeremy Cohen and Moshe Rosman (ed.), *Rethinking European Jewish History*, Oxford: Littman Library of Jewish Civilization, 200, pp. 30-53.

שולמית וולקוב, "המילה הכתובה והמילה המדוברת: על שבר והמשכיות בתולדות האנטישמיות בגרמניה" בתוך: יעקב בורוט ועודד היילברנר (עורכים), *האנטישמיות הגרמנית, תל אביב: עם עובד, 2000*, עמ' 29-51.

שיעור 7: 4.12.2017
פולנים ויהודים

יאן טומש גרוס, שכנים: השמדתה של הקהילה היהודית בידוובנה שבפולין, תל אביב: ידיעות אחרונות, 2001.

Tomasz Frydel, *The Pazifizierungsaktion as a Catalyst of Anti-Jewish Violence. A Study in the Social Dynamics of Fear*, in F. Bajohr, A. Löw (eds.), *The Holocaust and European Societies*, pp. 147-166.

שיעור 8: 11.12.2017

ההיסטוריה של השואה וההיסטוריה של עם ישראל
דוד אנגל, מול הר הגעש: חוקרי תולדות ישראל לנוכח השואה, ירושלים: מרכז זלמן שז"ר 2009.
גיא מירון, "לגשר על פני תהום: חקר השואה מול חקר תולדות ישראל: בעיות ואתגרים", *יד ושם קובץ מחקרים לח (2) תשע"א*, עמ' 129-160.
דימיטרי שומסקי, לקראת היסטוריה נאו משברית של ההיסטוריוגרפיה היהודית, *יד ושם קובץ מחקרים מ' (1) תשע"ב*, עמ' 233-252.

שיעור 9: 18.12.2017

שיעור של מר ירון ניר על כתבי יוסף זלקוביץ - המשך או קטיעה?
קריאה: שמואל קאסוב, מי יכתוב את ההיסטוריה שלנו, ירושלים יד ושם

חג המולד

שיעור 10: 1.1.2018
הישוב והשואה

עדית זרטל, זהבם של היהודים: ההגירה היהודית המחתרנית לארץ-ישראל, 1945-1948, תל אביב: עם עובד 1996 (אחרית דבר)
דליה עפר (עורכת), ישראל בעיני שורדי השואה וניצוליה, ירושלים: יד ושם 2014.

חלק III: היסטוריה של היהודים בשואה ומגמות בהיסטוריה העולמית
שיעור 11: 8.1.2018

היסטוריה אינטגרטיבית?

שאול פרידלנדר, שנות ההשמדה, תל אביב: עם עובד 2009.

Dirk Moses, "Redemptive antisemitism and the imperialist imaginary" in: Christian Wiese and Paul Betts (eds.) *Years of Persecution, Years of Extermination; Saul Friedländer and the Future of Holocaust Studies*, 2010, pp.233-254
Amos Goldberg, "The victim's voice and Melodramatic Aesthetics in History", *History and Theory* 48 (October 2009).

שיעור 12: 15.1.2018

שואה תקומה ונכבה?

יאיר אורון, השואה התקומה והנכבה, תל אביב: רסלינג 2013.

- Mark Levene, "Harbingers of Jewish and Palestinian disasters: European nation state building and its toxic legacies, 1912-1948" (forthcoming)

אלחנן יקירה, "השואה בין פרטיקולריזם לאוניברסליזם" בתוך: בשיר בשיר ועמוס גולדברג (עורכים), השואה והנכבה: זיכרון זהות לאומית ושותפות יהודית ערבית, תל אביב: ון ליר והקיבוץ המאוחד 2015, עמ' 189-205.

שיעור 13: 22.1.2018

לחשוב מחדש מושגי יסוד

Raz Segal, "The Modern State, the Question of Genocide, and Holocaust Scholarship" (forthcoming in *Journal of Genocide Research*)

Raz Segal, "Beyond Holocaust Studies: rethinking the Holocaust in Hungary", *Journal of Genocide Research* 2014, Vol. 16, No. 1, 1-23

רוברט רוזט, "התלכדות והתפלגות: השואה בקרפטורוס: יד ושם קובץ מחקרים מד (2) תשע"ז עמ' 215-224

חומר חובה לקריאה:

להיות יהודי בשואה: שאלות יסוד בכתבת ההיסטוריה של היהודים בתקופת השואה (13866)

סמינר 2 נ"ז, תואר שני, סמסטר א

ד"ר עמוס גולדברג, החוג להיסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו,

יום שני 10:30 - 12:00

שעות קבלה: יום שני 12:15 - 15:30 חדר 311 במכון ליהדות זמננו (בתיאום מראש

) amos.goldberg@mail.huji.ac.il

השואה היא אחד האירועים הנחקרים ביותר בהיסטוריה האנושית אם לא הנחקר שבהם. היסטוריה זו שממשיכה להכתב מאז המלחמה עצמה, התגוונה והלכה במהלך השנים והיא כוללת ענפים רבים. חלק ניכר מהיסטוריה זו עוסק במבצעים. חלקים אחרים עוסקים במעורבותם של עמים אחרים בשואה. אולם ענף מרכזי ושלם בהיסטוריה זו עוסק בתולדות היהודים בתקופה הנאצית. ענף זה אינו מנותק משאר ענפי חקר השואה אולם יש לו מוקדים תימתיים משלו, פרספקטיבות משלו, מסגרת מתודולוגית משלו, ומסורות היסטוריוגרפיות להן הוא מחויב. ויכוחים עזים ליוו את כתיבת היסטוריה של היהודים בשואה מראשיתה כבר בימי המלחמה ומיד לאחריה. הסמינר יעסוק בכמה מהדיונים והוויכוחים העכשוויים וינסה לבחון אותם בהקשרן של מגמות היסטוריוגרפיות רחבות. הקורס יתמקד בשלושה נושאים מרכזיים: א. היהודים כסוכנים היסטוריים פעילים בתקופת השואה. ב. מגמות של רצף וקטיעה

בהיסטוריה היהודית אל מול השואה ג. ההיסטוריה של היהודים בשואה אל מול מגמות בהיסטוריה
עולמית

חובות הסמינר:

נוכחות חובה (אין בדיקת שמות אך מצופה מכולם לעשות מאמץ להיות נוכחים בכל השיעורים)
תגובה שבועית לחומר הקריאה באתר הקורס במודל
מטלת סיכום: מבחן בית
יש אפשרות לכתוב עבודה סמינריונית

שיעור 1: 23.10.2017

נקודת מוצא

עמוס פונקנשטיין, 'תולדות ישראל בין החוחים: ההיסטוריה למול דיסציפלינות אחרות', ציון, ס"ג
(תשנ"ה), עמ' 335-347.

מתוך: הרב קלמן קלמיש שפירא (הרבי מפיאסצ'נה), *אש קודש ירושלים (יד ושם)*, תשל"ט (תש"כ).
מתוך: יוסף זלקוביץ, בימים הנוראים ההם, ירושלים: יד ושם, תשנ"ה

חלק I: "Agency"

שיעור 2: 30.10.2017

לכתוב היסטוריה או לכתוב טראומה?

יהודה באואר, הרהורים על השואה, ירושלים: יד ושם, תשס"ח.
עמוס גולדברג, טראומה בגוף ראשון: כתיבת יומנים בתקופת השואה, אור יהודה: כנרת זמורה ביתן,
2012, עמ' 104-130.

שיעור 3: 6.11.2017

Choiceless Choices?

Lawrence L. Langer, *Versions of Survival: The Holocaust and the Human Spirit*
Albany: State University of New York Press, 1982

כריסטופר בראונינג, זיכרון של הישרדות, ירושלים: יד ושם, 2011
חנה ארנדט, אייכמן בירושלים: דו"ח על הבנאליות של הרוע, תל אביב: בבל, 2000.

שיעור 4: 13.11.2017

"משתפי פעולה"

השיעור ילומד על ידי ד"ר רבקה ברוט

שיעור 5: 20.11.2017

היסטוריה פמיניסטית של השואה

Zoe Waxman, *Women in the Holocaust: A Feminist History*, Oxford: Oxford
University Press, 2011.

חלק II: היסטוריה של השואה והיסטוריה יהודית

שיעור 6: 27.11.2017

אנטישמיות

David Engel, "Away from a definition of antisemitism : an essay in the semantics of
historical description", in Jeremy Cohen and Moshe Rosman (ed.), *Rethinking
European Jewish History*, Oxford: Littman Library of Jewish Civilization, 200, pp.
30-53.

שולמית וולקוב, "המילה הכתובה והמילה המדוברת: על שבר והמשכיות בתולדות האנטישמיות בגרמניה" בתוך: יעקב בורוט ועודד היילברונר (עורכים), האנטישמיות הגרמנית, תל אביב: עם עובד, 2000, עמ' 29-51.

שיעור 7: 4.12.2017

פולנים ויהודים

יאן טומש גרוס, שכנים: השמדתה של הקהילה היהודית בידוובנה שבפולין, תל אביב: ידיעות אחרונות, 2001.

Tomasz Frydel, *The Pazifizierungsaktion as a Catalyst of Anti-Jewish Violence. A Study in the Social Dynamics of Fear*, in F. Bajohr, A. Löw (eds.), *The Holocaust and European Societies*, pp. 147-166.

שיעור 8: 11.12.2017

ההיסטוריה של השואה וההיסטוריה של עם ישראל

דוד אנגל, מול הר הגעש: חוקרי תולדות ישראל לנוכח השואה, ירושלים: מרכז זלמן שז"ר 2009. גיא מירון, "לגשר על פני תהום: חקר השואה מול חקר תולדות ישראל: בעיות ואתגרים", יד ושם קובץ מחקרים לח (2) תשע"א, עמ' 129-160. דימיטרי שומסקי, לקראת היסטוריה נאו משברית של ההיסטוריוגרפיה היהודית, יד ושם קובץ מחקרים מ' (1) תשע"ב, עמ' 233-252.

שיעור 9: 18.12.2017

שיעור של מר ירון ניר על כתבי יוסף זלקוביץ - המשך או קטיעה? קריאה: שמואל קאסוב, מי יכתוב את ההיסטוריה שלנו, ירושלים יד ושם

חג המולד

שיעור 10: 1.1.2018

הישוב והשואה

עדית זרטל, זהבם של היהודים: ההגירה היהודית המחתרנית לארץ-ישראל, 1945-1948, תל אביב: עם עובד 1996 (אחרית דבר) דליה עפר (עורכת), ישראל בעיני שורדי השואה וניצוליה, ירושלים: יד ושם 2014.

חלק III: היסטוריה של היהודים בשואה ומגמות בהיסטוריה העולמית

שיעור 11: 8.1.2018

היסטוריה אינטגרטיבית?

שאל פרידלנדר, שנות ההשמדה, תל אביב: עם עובד 2009.

Dirk Moses, "Redemptive antisemitism and the imperialist imaginary" in: Christian Wiese and Paul Betts (eds.) *Years of Persecution, Years of Extermination; Saul Friedländer and the Future of Holocaust Studies*, 2010, pp.233-254
Amos Goldberg, "The victim's voice and Melodramatic Aesthetics in History", *History and Theory* 48 (October 2009).

שיעור 12: 15.1.2018

שואה תקומה ונכבה?

יאיר אורון, השואה התקומה והנכבה, תל אביב: רסלינג 2013.
- Mark Levene, "Harbingers of Jewish and Palestinian disasters: European nation state building and its toxic legacies, 1912-1948" (forthcoming)

אלחנן יקירה, "השואה בין פרטיקולריזם לאוניברסליזם" בתוך: בשיר בשיר ועמוס גולדברג (עורכים),
השואה והנכבה: זיכרון זהות לאומית ושותפות יהודית ערבית, תל אביב: ון ליר והקיבוץ המאוחד 2015,
עמ' 189-205.

שיעור 13: 22.1.2018

לחשוב מחדש מושגי יסוד

Raz Segal, "The Modern State, the Question of Genocide, and Holocaust
Scholarship" (forthcoming in Journal of Genocide Research)

Raz Segal, "Beyond Holocaust Studies: rethinking the Holocaust in Hungary",
Journal of Genocide Research 2014, Vol. 16, No. 1, 1-23

רוברט רוזט, "התלכדות והתפלגות: השואה בקרפטורוס: יד ושם קובץ מחקרים מד (2) תשע"ז עמ'
215-224

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: